

TİMSAHLARIN AŞKI

Dr. H. H. VOGT

"Nil timsahı" olarak adlandırılan sürüngen, Mısırda Nil deltası ve Asuan arasındaki bölgede tamamen yok olmuş gibidir. Sadece Yukarı Nil'de eskiden olduğu gibi timsahlara rastlanılmaktadır. Bunun dışında Büyük Sahranın güneyinde bulunan akarsularda da timsahlar görülmektedir. Önceleri bu hayvanlar cansıkcı yaratıklar olarak kabul edilmelerine rağmen, günümüzde onlar hakkında edinilen bilgiler ışığında görüşlerimiz tamamen değişmiştir.

Timsahların yaşamları ile ilgili araştırmalar ilk kez 1968 yılında Hint asıllı araştırmacı M. L. Modha tarafından Doğu Afrika'da sekiz ay süre ile bir hayvan türünün sistematik olarak gözlenmesiyle başlatılmıştır. O zamandan itibaren örneğin, Anthony Pooley ve Carl Gans gibi araştırmacılar timsahlarla ilgili bilgilerimizi önemli derecede arttırmışlardır. Burada Nil timsahlarının ortak yaşantıları ile yavruların büyütülmesinden söz edilecektir. Günümüzde Afrika'nın nehir kıyılarındaki bataklıklarda barınan en yaşlı "babalar" 20. Yüzyıla geçişi gerçekten yaşamış olmalıdırlar. 80 yaşındaki nil timsahının boyu beş metreye yaklaşmakta ve ağırlıkları 1000 kg. gelmektedir. Ancak acaba kaç tanesinin bu yaşa erişebilme şansı bulunmaktadır? Hayvanlardan bir çoğu varlıklarını koruyabilme savaşında, daha oniki veya onbeş yılda erişilen bülûğ çağına varmadan ölmektedirler. Bu çağlarda timsahlar yaklaşık olarak üç metre boyunda ve 70 ile 100 kg. ağırlığındadırlar.

Erkek ve dişi timsahın birleşmesi tüm ayrıntılarıyla gözlenebilecek seremoniyel bir çiftleşmeyi gerektirmektedir. Her iki eş karşılıklı olarak başlarını yukarıya doğru kaldırıp indirmekte ve çenelerini birbirlerine sürtmektedirler. Bu sırada ağızları sonuna kadar açılmakta ve korkunç görünümdeki dişleri tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmaktadır. Ancak bu görünüşleri hiçbir zaman onların düşmanlık duygusunu belirtmemektedir.

Eğer dişiye diğer bir erkek rakip yanaşacak olursa, "damatta" aniden saldırma arzusu uyan-

maktadır. Bu sırada genellikle sıg suda, burun deliklerinden dışarıya hava püskürterek küçük fıskiyeler meydana getirmektedirler. Yarı açık ağızdan büyük sayılabilecek hava kabarcıkları belirmektedir. Boyun ve kuyruk tehdit edici bir şekilde iki tarafa doğru sallanıp durmaktadır. Karşıdaki rakip buna rağmen uzaklaşmazsa, o zaman kükreyen bağırsaklarla saldırı başlamaktadır. Genellikle daha zayıf olan timsah kaçmakta ve karaya ulaşarak canını kurtarmaya çalışmaktadır. Bu durumda galip gelen kaçanı kovalamaya devam etmektedir. Suyun içerisinde timsahların birbirlerine uyum gösteren hareketleri oldukça ilginçtir. Altta kalan başını dimdik yukarı kaldırmakta ve boğaz kısmı açıkta kalmaktadır. Takip eden timsah bu şansı kullanmak istemektedir. Çok nadir olarak savaşı kazanan yenilgiye uğrayanın bir bacağına gösteri mahiyetinde dişleriyle kavramakta, tehlikeli olarak gözüken bu durum buna rağmen hiçbir yara bereye neden olmamaktadır. Timsahların bu davranışlarının anlamı henüz açıklanamamıştır.

Çiftleşmeden sonra dişi timsahlar ağırlıkları 85 ile 125 gram gelen 80 yumurta yumurtlarlar. Bu işlem için dişi timsah nehir kıyısında kendine uygun bir yer aramakta ve arka bacaklarıyla yaklaşık yarım metre derinliğinde bir çukur kazmaktadır. Bu yumurtlama yeri senelerce kullanılabilmekte ve çiftleşme dönemlerinde diğer dişilerin saldırılarına karşı şiddetle savunulmaktadır. Yumurtalar yuvaya düştükten sonra ana timsah çukuru tekrar kapayarak yavrular yumurtadan çıkana kadar başında nöbet tutmaktadır. Bu süre yaklaşık üç aydır. Bu zaman zarfında dişi timsah, hiçbir şekilde yeterince beslenemekte ve dolayısıyla kilo kaybetmektedir. Erkek timsah sürekli olarak dişisinin yakınında bulunmakta ve aç kalmamaya dikkat etmektedir. Ancak bu arada dişisinin yerine nöbet tutmayı veya onu avlandıklarıyla beslemeyi düşünmemektedir.

Nil timsahlarının insanlara karşı kendiliğinden gelen saldırıları aşağıdaki sebebe dayanmaktadır: Yumurtalarını koruyan dişinin barındığı



Timsahların ağızlarını bu derece açmaları çoğu zaman onların diğer yaratıkları korkutmak için yaptıkları hareketlerden biri sayılmaktadır (Bk. arka kapak).

yerin sınırlarına tecavüz edilirse, o timsah kızgın bir saldırıyla karşılaşır. Bunun dışında timsahların karada örkek oldukları ve örkütüldüklerinde suya kaçmaya teşebbüs ettikleri unutulmamalıdır. Nehirde veya gölde yüzen bir insanın timsahlar için iyi bir av olacağı doğaldır. Yumurtalardan çıkmaya çalışan yavru timsahlar yüksek ve iç gıcıklayıcı bir tonla kumda 20 m. uzaklıktan duyulabilen sesler çıkartırlar ve varlıklarını belli etmeye çalışırlar. Bu durumda "ana" timsah yavrularının yardımına koşarak önayaklarıyla yumurtaların etrafını açarak yavruların yumurtadan çıkışlarını kolaylaştırır. Yavru timsahlar kendi çabalarıyla hiçbir zaman toprak seviyesine kadar çıkmayı başaramazlar. Timsahlar ile küçük deniz kaplumbağaları arasındaki farklılık bu şekilde ortaya çıkmaktadır, deniz kaplumbağaları suya kadar olan yolu kendi güçleriyle katetmek zorunluğundadırlar. Yumurtadan çıkan timsah yavrularını "ana" timsah, tek tek ve büyük bir titizlikle ağzına alarak su kıyısına taşımaktadır. Bu işlemi

yaparken hiçbir yavrunun geride kalmaması için büyük bir titizlik göstermektedir. Düz kıyı bölgesinde barınan yavruları için "ana" timsahlar sürekli olarak endişe duymaktadırlar. Yavrular kendi başlarına yüzebilmekte, ancak altı ile sekiz hafta süre için bir arada kalmaktadırlar. Bu zaman içerisinde "ana" ve "baba" timsahlar yavruları ile yakından ilgilenerek onları dış saldırılara karşı korumaktadırlar.

"Baba" timsahın koruyucu olarak ortaya çıkması bugüne kadar kesinlik kazanmamıştır. En son araştırmalar sonucu erkek timsahın yavruların yumurtadan çıkmasında "ana" timsahın yardımcı olduğunu kanıtlamıştır. "Baba" timsahların da yavrularını "ana timsahlar gibi büyük bir ihtimamla ağızlarında taşıyabildikleri görülmüştür. Araştırmacı Anthony Pooley, özellikle "baba" timsahın kırılmayan bir yumurtayı dikkatle iki çenesi arasına aldığı, yuvarlayarak dili ve damağı arasında sıkıştırdığını ve yavruların



Nadir rastlanan resimlerden biri: Hipopotam, nil timsahına hiç zararı dokunmayan hayvanlar arasındadır.

yumurtadan çıkabilmeleri için ağızlarında kırıldıklarını gözlemleri sonucu ortaya koymuştur.

Yavru timsah yaklaşık iki aylık iken hayatın gerçekleri ile karşı karşıya gelmektedir. Büyüdükçe yaşlılarının arasından ayrılarak "ana" ve "baba" timsahların himayesinden uzaklaşmaktadır. O andan itibaren kendisini kuşlar kadar hür hissetmektedir. Ancak, her an yırtıcı kuşlarla vahşi memelilerden korunmak zorundadır. Bunların yanısıra kendisinden büyük timsahlarda onlar için ayrı şekilde tehlike teşkil etmektedir. Burada "**Kannibalizm**" kuralının, yani daha güçlü olanın daha haklı olduğu kanununun geçerli sayıldığını unutmamalıdır. Çünkü, "ana" ve "baba" timsahlar bile yavrularını zaman zaman tanımamakta ve onlara daha sonra karşılaşmaları halinde av gözüsü bakmaktadırlar. Acaba bu talihsiz yaratıklar bu durumda nereye başvuracaklardır? Onların tek şansları, henüz ayak basılmamış su birikintileri bulabilmeleridir. Bu

arzuları gerçekleşecek olursa, gelişmeleri belli bir süre için garanti altına alınmış olacaktır.

Yavruların salyangozlar, böcekler veya balık yumurtaları ile beslenmeleri konusunda genellikle herhangi bir sorun doğmamaktadır.

Timsahların ilerleyen yaşlarıyla birlikte bariyerlerinin sürekli olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni daha büyük olan timsahların daha geniş alanlara gereksinme duyacaklarıdır. Rakip timsahlar birbirlerini acımamacasına ortadan yoketmeyi arzulamaktadırlar. Böylelikle güçlü olanların yaşaması mümkün olmakta ve sürekli olarak yavruların dünyaya gelişleri onların sadece yem olmalarını doğal kılmaktadır. Bu tür yakışık almayan "yerleşim politikası" öncelikle timsahlar için uygun olan yerleşim alanlarının optimal bir şekilde doldurulmasını garanti etmektedir. Önceleri avcılar tamamen vurulmuş olan su hayvanlarının kısa bir süre içerisinde tekrar yenilendiğini gördükleri zaman hayrette kalmışlardır. Bugün için şu husus bilinmektedir

ki, bu oluşum doğal olarak mevcut fazla nüfus artışına dayanan rezervler sayesinde gerçekleşmektedir. Yetişkin timsahlar insanların dışında yalnız filler veya su aygırlarından korkmakta, bununla birlikte genellikle sözkonusu hayvanlarla iyi geçinmeye çalışmaktadırlar. Vücutun üzerindeki zırh tabakaları arasında yer alan yumuşak deriye kadar işleyen ve aynı zamanda mukoza içine kadar tesir eden parazitlerle rahatsız edici olmaktadır.

Yakın bir zamanda yetişkin timsahların yaşadıkları bölgelerde yapılan incelemeler, bu hayvanların avlanmalarının ne derece ilginç olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer timsahların büyüklükleri yaklaşık olarak birbirlerine yakınsa, avlanmaları "Kannibalizm" kuralına göre gerçekleşmekte ve ava bile birlikte çıkmaktadırlar. Yapılan gözlemler sonucu timsahların avlarını bir ölçüde belli bir "plana" göre uyguladıkları kanıtlanmıştır. Örneğin: Ölü bir yaban keçisinin vücudunun ön tarafını bir veya iki timsah yakalamaya çalışırken, üçüncüsü de arka tarafını kemirerek etrafında daireler çizerek dönmektedir. Bu işlem uygulanarak yakalanan hayvanın vücudunun her tarafı ufak parçalara bölünmektedir. Sürüngenlerden her biri o anda tesadüfen payına ne düşerse onunla yetinmek zorunda kalmaktadır. Birinin hakkını bir diğeri hiçbir zaman vermemektedir.

Timsahlar genellikle avlanırken bu işi başlı başlarına yapmayı arzu etmektedirler. Hayvanların büyüklükleri gözönünde bulundurulacak olursa, ikram sofrasının pek fazla zengin olama-

yacağı düşünülebilir. Timsah türünün % 30'unun midesinin çoğu zaman boş olduğu kanıtlanmıştır. Bu güçlü kuvvetli sürüngenin ani ve sürpriz sayılabilecek saldırıları sonucu bir yaban keçisi veya yavru bir mandayı yakalaması nadir görülen olaylardır. Ancak avın bataklığa sürüklenmesi timsahların işini kolaylaştırmaktadır. Burada timsahın avını suya doğru iterek boğması daha kolay gerçekleşebilmektedir.

Bu işi yaparken timsah yine kendine özgü bir av metodu uygulamaktadır. Örneğin: Suyun yüzeyine yakın yüzmekte olan bir balık, timsahın başının ani ve yana doğru yönelen bir hareketi ile yakalanabilmekte ve ona yem olmaktadır. Sığ suda timsahın kıvrılan kuyruğu, balık sürüsünü vücudunun ön tarafına doğru itmekte ve rahatlıkla yutulmalarını sağlamaktadır. Timsahların kuşları avlamaları bile mümkün olmaktadır. Kıyı alanlardaki kamış ve çalılıkları kuyruğuyla toprağa doğru çekmeye çalışan timsahlar buralarda yuva kurmuş olan yavru kuşları ağlarına düşürmektedirler.

Yukarıda nil timsahı ile ilgili olarak verilen bilgilerin, bu tembel ve ağır hareketli yaratığı tasvire yeterli olduğu kanısındayım. Bu güçlü kuvvetli sürüngenin davranış ve hareketlerinin tahmin ediniildiğinden çok daha komplike olduğu saptanmıştır. Timsahların beyni üzerinde yapılan araştırmalar, bu hayvanların merkezi sinir sistemlerinin diğer sürüngenlerinkinden farklı olmadığını ortaya koymuştur. Ancak zamanla daha ilginç sonuçların elde edilebileceği beklenilmektedir.

KOSMOS'dan

Çeviren: Dr. Ülkü UYSAL

• *Bir ulus, doğanın üç veya dört büyük adam yetiştirmek için faydalandığı dolambaçlı bir yoldur.*

NIETZSCHE

• *İnsan, Tanrının önündeki kadardır, ne fazla ne eksik.*

von ARS

• *Bugün en önemli şeyin hiç kimse tarafından aldatılmamak olduğunu sanırsın. Ama hayatının güneşi asıl senin hiç kimseyi aldatmamaya çalıştığın gün doğacaktır.*

EMERSON

• *Acı bir söz çok zamanlar sıcak bir sevgiyle söylenir.*

İsviçreli Bir Şair

• *Faziletlerimizin gerisinde ne kadar çok günâhlar vardır.*

LESSING